

УДК 351.862.4

С. В. Бєлай

І. С. Лавров

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Актуалізовано питання стосовно обґрунтування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури на рівні держави. Здійснено аналіз нормативно-правових актів з регулювання повноважень складових сектору безпеки і оборони України, на які покладається формування та(або) реалізація державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури. Доведено неоціненні роль і місце Національної гвардії України у захисті об'єктів критичної інфраструктури України. Обґрунтовано напрями подальших наукових досліджень у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури України.

Ключові слова: критична інфраструктура, сектор безпеки і оборони, кризові ситуації, державна безпека, система захисту.

Постановка проблеми. Сьогоднішній розвиток українського суспільства дедалі частіше демонструє виникнення кризових ситуацій, що загрожують державній безпеці. В умовах збройного протистояння на території України постійно виникають кризові ситуації, що загрожують безпеці об'єктів критичної інфраструктури.

У зв'язку зі збройною агресією на території України завдано значних втрат, а саме пошкоджено понад 30 % об'єктів критичної інфраструктури. Це є доказом того, що ворог порушив міжнародні правила війни, а також спрямовує свої дії на психологічну і моральну дестабілізацію цивільного населення України. Руйнуючи критичну інфраструктуру, Росія намагається посіяти внутрішній страх серед населення, спричинити інфраструктурні проблеми з теплопостачанням, електроенергією, питною водою, комунікаціями водовідведення, транспортним сполученням, медичним обслуговуванням та іншими аспектами життєдіяльності населення нашої держави.

Таким чином, збройна агресія проти України стала поштовхом до масштабних і структурних реформ у сфері безпеки і оборони України. Головним напрямом цієї стратегії є поступове реформування сил сектору безпеки і оборони України відповідно до стандартів ЄС та НАТО.

Тому складові сектору безпеки і оборони проходять шлях розбудови за зразком сил безпеки і оборони провідних країн світу. В цьому аспекті постає завдання з формування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці вивчення питань захисту об'єктів критичної інфраструктури приділено увагу у значній кількості праць наукової спільноти. Зокрема, С. Азаров, В. Сидоренко, С. Єременко, А. Пруський, А. Демків вивчали питання захисту критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій [1]. Проблеми і пріоритети державної політики щодо захисту критичної інфраструктури в умовах гібридної війни досліджував О. Суходоля [2]. Учений Д. Бірюков обґрунтовував концепцію захисту критичної інфраструктури як елемент загальноєвропейської безпекової політики [3]. Питання розроблення критеріїв оцінки та загрози критичній інфраструктурі [4], а також методології оцінки рівня критичності об'єктів критичної інфраструктури [5] вивчав у своїх працях Д. Бобро. Дослідженню зарубіжного досвіду забезпечення кібербезпеки та можливості його використання в Україні приділяв увагу В. Бухарев [6]. Науковці С. Гнатюк, Н. Сейлова та В. Сидоренко

обґрунтували універсальну модель даних для формування переліку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури держави [7]. Методологію державного управління забезпеченням безпеки критичної інфраструктури в Україні вивчав у своїй дисертаційній роботі М. Домарацький [8].

Отже, учені розглянули достатній обсяг проблематичних напрямів захисту об'єктів критичної інфраструктури. Однак питання стосовно обґрунтування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури на рівні держави майже не вивчалися, що й обумовило актуальність цього наукового дослідження.

Метою статті є визначення сучасного стану розробленості питання функціонування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури України та надання відповідних рекомендацій щодо подальших напрямів проведення дослідження.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку зі стрімким розвитком суспільних відносин в епоху глобалізації й інформатизації традиційно усталені поняття, зокрема «інфраструктура», набувають нового змісту. Тому необхідно переглянути і переосмислити ці поняття, щоб вони відповідали новим реаліям. Поняття «інфраструктура» має латинське походження і поширилось у більшості європейських мов. Наразі у багатьох наукових дослідженнях воно означає сукупність галузей і видів діяльності, що обслуговують як виробничу, так і невиробничу сфери економіки, включно із транспортом, зв'язком, комунальним господарством, загальною та професійною освітою, охороною здоров'я тощо. Тобто поняття «інфраструктура» сьогодні має різну змістовну складову залежно від сфери його застосування.

Відповідно до Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури під поняттям критичної інфраструктури розуміється сукупність об'єктів, які є стратегічно важливими для економіки і безпеки держави, суспільства, населення та порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам України [9].

Законом України «Про критичну інфраструктуру» [10] визначено, що об'єктами критичної інфраструктури є об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення

функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам.

Під захистом критичної інфраструктури законодавець розуміє всі види діяльності, що виконуються до або під час створення, функціонування, відновлення і реорганізації об'єкта критичної інфраструктури, спрямовані на своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію загроз безпеці об'єктів критичної інфраструктури, а також на мінімізацію та ліквідацію наслідків у разі їх реалізації.

З метою визначення рівня вимог щодо забезпечення захисту об'єктів критичної інфраструктури відповідно до рівня їх важливості для забезпечення окремих життєво важливих функцій у межах секторів критичної інфраструктури Законом України [10] здійснено категоризацію об'єктів критичної інфраструктури за категоріями критичності, а саме:

I категорія критичності (особливо важливі об'єкти, які мають загальнодержавне значення, значний вплив на інші об'єкти критичної інфраструктури та порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації державного значення);

II категорія критичності (життєво важливі об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації регіонального значення);

III категорія критичності (важливі об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації місцевого значення);

IV категорія критичності (необхідні об'єкти, порушення функціонування яких призведе до виникнення кризової ситуації локального значення) [10].

Для формування переліку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури складено відповідний Порядок [11], що визначає об'єкти критичної інформаційної інфраструктури, якими є всі інформаційні об'єкти і ресурси, системи та засоби обробки інформації, включно з автоматизованими, інформаційними, телекомунікаційними, технологічними та іншими системами, які експлуатуються на цих об'єктах. Крім того, у [11] зазначено загальні засади взаємозв'язку між Національною програмою інформатизації та системою планування економічного і соціального розвитку України.

У Стратегії національної безпеки України [12] визначено практичну імплементацію нових підходів до забезпечення захисту критичної

інфраструктури. Указано, що держава створить ефективну систему безпеки і стійкості критичної інфраструктури, засновану на чіткому розподілі відповідальності її суб'єктів та державно-приватному партнерстві, тому активізувалася робота нормативно-правового врегулювання окремих напрямів захисту об'єктів критичної інфраструктури.

Стратегією забезпечення державної безпеки зазначено посилення загроз для критичної інфраструктури, що пов'язані з тимчасовою окупацією частини території України, триваючими гібридними впливами з боку суб'єктів розвідувально-підривної діяльності, погіршенням технічного стану такої інфраструктури та намаганнями несанкціонованого втручання в її функціонування, зокрема фізичного і кіберхарактеру. Одним з основних завдань державної політики у сфері забезпечення державної безпеки встановлено подальший розвиток міжнародного співробітництва у безпековій сфері, насамперед з питань боротьби з тероризмом, його фінансуванням, кіберзлочинністю, нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, протидії легалізації (відмиванню) коштів, одержаних злочинним шляхом, та транснаціональній організованій злочинності, а також з питань захисту об'єктів критичної інфраструктури та запровадження національної системи стійкості [13].

У розрізі наведеного вище надалі дослідимо нормативно-правове регулювання повноважень складових сектору безпеки і оборони України, на які покладається формування та(або) реалізація державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури.

Закон України «Про національну безпеку України» (ст. 19) визначає, що Служба безпеки України є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку, здійснюючи з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина, зокрема, контррозвідувальний захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури [14].

У Законі України «Про Службу безпеки України» містяться положення, що стосуються захисту об'єктів критичної інфраструктури: одним із завдань Служби безпеки України є забезпечення захисту державного суверенітету та

територіальної цілісності України, національної безпеки, конституційного ладу, прав і свобод людини та громадянина, а також охорона об'єктів критичної інфраструктури [15].

Законом України «Про Національну поліцію» (ст. 23) зазначено, що Національна поліція: здійснює на договірних засадах охорону, зокрема, об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; здійснює у визначеному законом порядку протидію злочинним посяганням на об'єкти критичної інфраструктури, які загрожують безпеці громадян і порушують функціонування систем життєзабезпечення; захист об'єктів критичної інфраструктури, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі, здійснює заходи із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів проти об'єктів критичної інфраструктури [16].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про Збройні Сили України» з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися, зокрема, до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, безпеки та захисту критичної інфраструктури та ін. Збройні Сили України у сфері захисту критичної інфраструктури забезпечують організацію захисту військових об'єктів критичної інфраструктури Збройних Сил України від терористичних загроз, підготовку до застосування військ (сил) Збройних Сил України у разі вчинення терористичного акту в повітряному просторі або територіальному морі України, проведення заходів з підвищення рівня захищеності, усунення ризиків і загроз вибухопожежобезпеки арсеналів, баз та складів Збройних Сил України, виконання завдань з протиповітряного прикриття важливих об'єктів держави (критичної інфраструктури), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [17].

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про основи національного спротиву» одним із завдань територіальної оборони є участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, та об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення, районного у містах рад, сільських, селищних, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення [18].

У статті 2 Закону України «Про Національну гвардію України» (п. 5¹) зазначено, що однією з

функцій Національної гвардії України є охорона об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України; участь у ліквідації наслідків кризових ситуацій на об'єктах критичної інфраструктури, що нею охороняються [19]. При цьому варто додати, що деякі інші функції, які виконує Національна гвардія України, теж спрямовані на забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, а саме:

- охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

- охорона спеціальних вантажів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

- охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України, охорона і оборона військових об'єктів, баз (закладів, установ) Національної гвардії України;

- участь у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності;

- оборона важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів, переліки яких визначаються Президентом України, Кабінетом Міністрів України, центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України [19].

Крім того, до переліку наведених функцій ще можна додати такі: забезпечення охорони органів державної влади, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади, участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру, а також участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються. Отже, можна зазначити, що, як мінімум, третина функцій, які виконують частини і підрозділи Національної гвардії України, перебуває у полі дії забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури.

Не менш важливим суб'єктом забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури є Державна служба з надзвичайних ситуацій України, основними завданнями якої відповідно до Положення [20] є: реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації

наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб; внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах; реалізація в межах повноважень, передбачених законом, державної політики у сфері волонтерської діяльності; виконання функцій компетентного органу у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки [20].

Таким чином, на сьогодні найбільший внесок у забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури України стосовно безпосередньої охорони та оборони здійснюють частини і підрозділи Національної гвардії України. У сфері кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури, а також розвідувально-підривної діяльності основні зусилля покладають на органи і підрозділи Служби безпеки України та Національної поліції України, при цьому частини і підрозділи Національної України теж беруть участь. Коли вже ставиться питання щодо запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій через аварії на об'єктах критичної інфраструктури, то головну роль відіграє Державна служба з надзвичайних ситуацій України, але частини і підрозділи Національної гвардії України теж беруть безпосередню участь у подібних кризових ситуаціях.

Отже, доведені вище неоціненні роль і місце Національної гвардії України у захисті об'єктів критичної інфраструктури України і стали мотивацією до проведення цього дослідження. До того ж, згідно зі Стратегією забезпечення державної безпеки наразі необхідним є вжиття заходів щодо підготовки й ухвалення законодавчих та інших нормативно-правових актів, що стосуються: розподілу повноважень суб'єктів забезпечення державної безпеки; удосконалення законодавства з питань забезпечення державної безпеки; удосконалення механізмів боротьби з тероризмом і його фінансуванням; забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації; забезпечення кібербезпеки; гарантування інформаційної безпеки; захисту об'єктів критичної

інфраструктури; запровадження національної системи стійкості; удосконалення діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки, у тому числі з урахуванням досвіду держав – членів ЄС і НАТО [13].

Метою Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури [9] є визначення основних напрямів, механізмів і строків комплексного правового врегулювання питання захисту критичної інфраструктури та створення системи державного управління у сфері захисту критичної інфраструктури. Додано, що створення державної системи захисту критичної інфраструктури спрямоване на забезпечення стійкості критичної інфраструктури до загроз усіх видів, включно із загрозами природного і техногенного характеру, загрозами, спричиненими протиправними діями, та ін. Проблеми забезпечення захисту критичної інфраструктури передбачається розв'язати за трьома напрямками:

– створення нормативно-правової бази з питань організації діяльності державних органів і суб'єктів господарювання у сфері захисту критичної інфраструктури;

– створення організаційно-інституційної структури державної системи захисту критичної інфраструктури;

– визначення повноважень, завдань та відповідальності суб'єктів державної системи захисту критичної інфраструктури [9].

Крім того, Концепцією для створення організаційно-інституційної структури функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури передбачено здійснення низки заходів на загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях, а також на місцевому та об'єктовому рівнях, які на сьогодні ще майже не виконані [9]. Отже, організування безпеки критичної інфраструктури є складним процесом, який включає не тільки безпекові механізми, але й координаційні та управлінські аспекти. Для ефективного функціонування цієї системи потрібні висококваліфіковані фахівці з підготовки, перепідготовки та практичного досвіду у відповідних навчальних закладах.

З огляду на зазначене вище актуальність подальшого дослідження визначається: перспективою виконання завдань формуваннями Національної гвардії України із захисту об'єктів критичної інфраструктури; необхідністю вдосконалювання організаційно-правових засад захисту об'єктів критичної інфраструктури складовими сектору безпеки і

оборони України; розбіжністю сучасних наукових підходів до формування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури у військових формуваннях країн НАТО та України; нерозробленістю теоретико-методологічних основ функціонування складових сектору безпеки і оборони у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури України; практичною значущістю механізмів захисту об'єктів критичної інфраструктури як складової забезпечення державної безпеки. Як результат будуть розроблені концептуальні моделі функціонування сил і засобів формувань Національної гвардії України серед складових сектору безпеки і оборони України щодо виконання завдань із захисту об'єктів критичної інфраструктури України як у мирний час, так і під час виникнення кризових ситуацій, а також в умовах дії особливого періоду.

Висновки

Проведені дослідження дали змогу сформулювати такі висновки.

1. В умовах збройного протистояння на території України постійно виникають кризові ситуації, що загрожують безпеці об'єктів критичної інфраструктури. У зв'язку зі збройною агресією на території України завдано значних втрат, а саме пошкоджено понад 30 % об'єктів критичної інфраструктури. Тому збройна агресія проти України стала поштовхом до масштабних і структурних реформ у сфері безпеки і оборони України. У цьому аспекті постає завдання з формування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури України. Питання стосовно обґрунтування системи захисту об'єктів критичної інфраструктури на рівні держави майже не вивчалися, що й обумовило актуальність цього наукового дослідження.

2. Аналіз нормативно-правових актів з регулювання повноважень складових сектору безпеки і оборони України, на які покладається формування та(або) реалізація державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури, засвідчив, що на сьогодні найбільший внесок у забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури України стосовно безпосередньої охорони та оборони здійснюють частини і підрозділи Національної гвардії України. У сфері кібербезпеки об'єктів критичної інфраструктури, а також розвідувально-підривної діяльності основні зусилля покладають на органи і підрозділи Служби безпеки України та Національної поліції України, при цьому частини і підрозділи

Національної України теж беруть участь. Коли вже ставляться питання стосовно запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій через аварії на об'єктах критичної інфраструктури, то головну роль відіграє Державна служба з надзвичайних ситуацій України, але частини і підрозділи Національної гвардії України теж беруть безпосередню участь у подібних кризових ситуаціях. Отже, неocenенні роль і місце Національної гвардії України у захисті об'єктів критичної інфраструктури України й стали мотивацією до проведення цього дослідження.

3. Установлено, що Концепцією створення державної системи захисту критичної інфраструктури для формування організаційно-інституційної структури функціонування державної системи захисту критичної інфраструктури передбачено здійснення низки заходів на загальнодержавному, регіональному, галузевому рівнях, а також на місцевому та об'єктовому рівнях, які на сьогодні ще майже не виконані. Отже, організування безпеки критичної інфраструктури є складним процесом, який включає не тільки безпекові механізми, але й координаційні та управлінські аспекти. Для ефективного функціонування цієї системи потрібні висококваліфіковані фахівці з підготовки, перепідготовки та практичного досвіду.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на розроблення концептуальних моделей функціонування сил і засобів формувань Національної гвардії України серед складових сектора безпеки і оборони України щодо виконання завдань із захисту об'єктів критичної інфраструктури України як у мирний час, так і під час виникнення кризових ситуацій, а також в умовах дії особливого періоду.

Перелік джерел посилання

1. Захист критичної інфраструктури в умовах надзвичайних ситуацій : монографія / С. І. Азаров та ін. ; за заг. ред. П. Б. Волянського. Київ, 2021. 375 с.

2. Суходоля О. М. Захист критичної інфраструктури в умовах гібридної війни: проблеми та пріоритети державної політики. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 3 (40). С. 62–75.

3. Бірюков Д. Концепція захисту критичної інфраструктури як елемент загальноєвропейської безпекової політики. *Наукові записки*. 2019. № 6 (68). С. 106–115.

4. Бобро Д. Г. Визначення критеріїв оцінки та загрози критичній інфраструктурі. *Стратегічні пріоритети*. *Економіка*. 2020. № 4. С. 83–93.

5. Бобро Д. Г. Методологія оцінки рівня критичності об'єктів критичної інфраструктури. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 3 (40). С. 77–85.

6. Бухарев В. В. Зарубіжний досвід забезпечення кібербезпеки та можливості його використання в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право*. 2021. Вип. 43. Т. 3. С. 128–133.

7. Гнатюк С. О., Сейлова Н. А., Сидоренко В. М. Універсальна модель даних для формування переліку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури держави. *Ukrainian Scientific Journal of Information Security*. 2017. Vol. 23. Is. 2. P. 80–91.

8. Домарацький М. Б. Державне управління забезпеченням безпеки критичної інфраструктури в Україні : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.05 / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2022. 259 с.

9. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури : Розпорядження Кабміну України від 06.12.2017 р. № 1009-р. URL: <http://surl.li/hiulq> (дата звернення: 01.04.2023).

10. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20> (дата звернення: 01.04.2023).

11. Порядок формування переліку об'єктів критичної інформаційної інфраструктури : Постанова Кабміну України від 09.10.2020 р. № 943. URL: <http://surl.li/hryuj> (дата звернення: 01.04.2023).

12. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <http://surl.li/hryiv> (дата звернення: 01.04.2023).

13. Стратегія забезпечення державної безпеки : Указ Президента України від 16.02.2022 р. № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

14. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

15. Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

16. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

17. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 01.04.2023).

18. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX. URL: <http://surl.li/hryjk> (дата звернення: 01.04.2023).

19. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII. URL: <http://surl.li/sjrj> (дата звернення: 01.04.2023).

20. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : Постанова Кабміну України від 16.12.2015 р. № 1052. URL: <http://surl.li/hrykf> (дата звернення: 01.04.2023).

Стаття надійшла до редакції 10.04.2023 р.

UDC 351.862.4

S. Bielai, I. Lavrov

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF THE PROTECTION SYSTEM OF CRITICAL INFRASTRUCTURE FACILITIES OF UKRAINE

It was determined that in the conditions of armed confrontation on the territory of Ukraine, crisis situations constantly arise, threatening the safety of critical infrastructure facilities. In connection with the armed aggression on the territory of Ukraine, significant losses were caused, namely more than 30 % of critical infrastructure objects were damaged. Therefore, the armed aggression against Ukraine became an impetus for large-scale and structural reforms in the sphere of security and defense of Ukraine. In this aspect, the task of forming a system of protection of critical infrastructure objects of Ukraine arises. Issues of substantiation of the system of protection of critical infrastructure objects at the state level were almost not studied, which determined the relevance of this scientific study.

The analysis of legal acts regulating the powers of the components of the security and defense sector of Ukraine, which are relied upon for the formation and/or implementation of state policy in the field of critical infrastructure protection, proved that to date the largest contribution to ensuring the security of critical infrastructure objects of Ukraine is in parts of the immediate protection and defense are carried out by units and units of the National Guard of Ukraine. In the field of cyber security of critical infrastructure facilities, as well as reconnaissance and subversive activities, the main efforts are made by the bodies and units of the Security Service of Ukraine and the National Police of Ukraine, while units and units of the National Service of Ukraine also participate. When the issues of prevention and liquidation of the consequences of emergency situations due to accidents at critical infrastructure facilities are already raised, the State Emergency Service of Ukraine already plays the "first violin", but units and units of the National Guard of Ukraine also take a direct part in similar crisis situations. Therefore, the invaluable role and place of the National Guard of Ukraine in the protection of critical infrastructure objects of Ukraine became the motivation for conducting this study.

It has been established that the Concept of creating a state critical infrastructure protection system for the creation of an organizational and institutional structure for the functioning of the state critical infrastructure protection system provides for the implementation of a number of measures at the national, regional, branch level, as well as at the local and object level, which to date are still almost not fulfilled. Therefore, the organization of critical infrastructure security is a complex process that includes not only security mechanisms, but also coordination and management aspects. For the effective functioning of this system, highly qualified specialists in training, retraining and practical experience are needed.

The directions of further scientific research will be aimed at the development of conceptual models of the functioning of the forces and means of formations of the National Guard of Ukraine among the components of the security and defense sector of Ukraine regarding the performance of tasks for the protection of critical infrastructure objects of Ukraine both in peacetime and during crisis situations, and also in the conditions of the special period.

Keywords: *critical infrastructure, security and defense sector, crisis situations, state security, protection system.*

Бєлай Сергій Вікторович – доктор наук з державного управління, професор, заступник начальника навчально-методичного центру – начальник відділу методичного забезпечення навчального процесу Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0000-0002-0841-9522>

Лавров Іван Сергійович – ад'юнкт Національної академії Національної гвардії України
<https://orcid.org/0009-0005-0706-3711>